

بازدارنده‌های کسب و کارهای تولید فرش دستباف ترکمن در شهرستان گنبد کاووس

محمدرضا محبوبی^۱ و آمنه آورند^۲

۱- دانشیار، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، (نویسنده مسوول: mahboobi@gmail.com)
۲- دانشجوی دکتری اقتصاد کشاورزی، دانشگاه پیام نور مرکز تهران
تاریخ دریافت: ۹۶/۳/۲۷ تاریخ پذیرش: ۹۶/۸/۱۵

چکیده

فرش دستباف ترکمن به عنوان یکی از منابع مهم درآمدی خانواده‌های ترکمن در سال‌های گذشته با چالش‌های مختلفی مواجه بوده است. این تحقیق با هدف شناسایی بازدارنده‌های تولید فرش دستباف ترکمن از دیدگاه بافندگان زن روستایی در شهرستان گنبد کاووس انجام شد. تحقیق توصیفی و از نوع پیمایشی و جامعه آماری کلیه بافندگان فرش ترکمن در دهستان آق‌آباد از بخش مرکزی شهرستان گنبد کاووس به تعداد ۱۲۰ نفر بودند که ۹۵ نفر از آنان به شیوه تصادفی به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از پرسشنامه انجام شد و روایی پرسشنامه با استفاده از پائل متخصصان تأیید شد و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ انجام شد و مقدار ضریب ۰/۸۴ به دست آمد. نتایج تحلیل عاملی نشان داد بازدارنده‌های تولید فرش دستباف ترکمن به ترتیب اهمیت در ۱۰ عامل بازدارنده‌های سیاستی و عملیاتی، فردی، فرهنگی، حمایتی، قانونی و بهداشت فردی، بازاریابی، فنی و انگیزشی، اقتصادی، قیمتی و نهادی و بهداشت شغلی قرار می‌گیرند و در حدود ۶۶/۳ درصد از واریانس کل بازدارنده‌های تولید فرش را تبیین می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: فرش ترکمن، بازدارنده اقتصادی، زن روستایی، شهرستان گنبد کاووس

مقدمه

در طول چند سال گذشته، کسب و کارهای کوچک و متوسط، به عنوان اصلی‌ترین منابع ایجاد شغل در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه شناخته شده است (۳۰) که از جمله ویژگی‌های آن‌ها هماهنگی سریع استراتژی، ساختار و عملکردشان با تحولات روز است (۲۱). از جمله این کسب و کارها می‌توان به فرش دستباف اشاره کرد که از زمان‌های دور تاکنون همواره از جایگاه رفیعی در اقتصاد ایران برخوردار بوده و علاوه بر ابعاد فرهنگی، ملی و اجتماعی، دارای ارزش اقتصادی و ارزش آوری است (۴). این صنعت از لحاظ اشتغال به ویژه در مناطق روستایی و صادرات غیرنفتی جایگاه مهمی دارد و بخش قابل توجهی از تولید ناخالص ملی را تشکیل می‌دهد (۱۳). با این حال در طول چند سال گذشته سهم ایران از بازار جهانی فرش دستباف با کاهش روبرو بوده است. بر اساس آمار موجود ارزش وزنی صادرات فرش دستباف در برنامه‌های دوم، سوم و چهارم توسعه، روند نزولی داشته و از ۲۶/۳ هزار تن در سال ۱۳۷۸ به ۶/۹ هزار تن در سال ۱۳۹۰ رسیده است. طی این مدت سهم صادرات فرش دستباف ایران از صادرات غیرنفتی از ۱۷ درصد در سال ۱۳۷۸ به ۲ درصد در سال ۱۳۹۰ رسیده است (۳). اما در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ میزان صادرات فرش ایران از لحاظ وزنی و ارزشی رشد محسوسی داشته است و در سه ماهه نخست سال ۱۳۹۵ رشد ۴۰ درصدی داشته است (۲۰).

بر اساس آمار موجود حدود ۷۰ هزار بافنده در استان گلستان فعالیت دارند که بیشتر در گنبد کاووس، کلاله، مراوه تپه، مینودشت، علی‌آباد کنول، آق‌قلا، بندر ترکمن و آزادشهر ساکن هستند. برخی آمارها نشان می‌دهد سهم شهرستان گنبد از جمعیت بافنده استان بیشتر است به گونه‌ای که ۳۰ درصد از بافندگان فرش در این شهرستان به فعالیت اشتغال دارند (۱۱). میزان صادرات فرش دستباف استان در سال

۱۳۹۴، معادل ۳ میلیون و ۳۰۰ هزار دلار بوده است (۲۰). در بین انواع فرش، نقش اقتصادی فرش ترکمن در زندگی خانواده‌ها، به خصوص زنان، بر کسی پوشیده نیست. این فرش با ابعاد و ارزش‌های برجسته اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی آن تولید و عرضه می‌گردد و در استان گلستان بیش از ۶۰۰۰ سال سابقه دارد. به سبب نابسامانی‌های موجود و شرایط رقابتی، صادرات فرش ترکمن در بازارهای هدف، با مشکل روبرو است. علاوه بر این، کاهش سهم فرش ترکمن در بازار جهانی به دلیل تحریم، وجود رقبای رونوشت‌کننده، عدم تولید مطابق سلیقه مصرف‌کننده، مواد اولیه نامرغوب، رواج گونه‌های غیربومی فرش، عدم حمایت کافی از بافندگان (۱۷)، نفوذ شدید واسطه‌ها، اوضاع نابسامان اقتصادی بافندگان (۸)، خطر نابودی فرش اصیل ترکمن را مطرح می‌سازد که لازم است در مورد آن‌ها چاره‌اندیشی شود.

مروری بر پژوهش‌های پیشین بیانگر این است صنعت فرش دستباف در ایران و نقاط مختلف جهان با بازدارنده‌های مختلفی مواجه است از جمله این که مطالعه صحت و فرج‌لو مطلق (۲۶) نشان داد مشکلات فرش دستباف ایران شامل بازاریابی فرش به صورت سنتی، کمبود اطلاعات در مورد خواسته‌ها و گرایش‌های مصرف‌کنندگان، کاهش کیفیت، ضعف تبلیغات، عدم برنامه‌ریزی برای شناسایی سلاویق، نبود آشنایی با بازار هدف، فقدان نوآوری و یکنواختی طرح‌ها، روش‌های غلط تولید، رقابت نادرست، مواد اولیه نامرغوب، عدم وجود مراکز اطلاعاتی، عدم انجام تحقیقات بازاریابی، مشکلات بسته‌بندی، مشکلات توزیع و عدم استفاده از راهبرد قیمت‌گذاری می‌باشد. امیری عقدایی و زارع زردینی (۹)، نقاط ضعف صادرات فرش دستباف ایران را عدم قربت با روش‌های نوین بازاریابی، عدم پاسخگویی فرش تولیدی با سلیقه و نیازهای مشتریان، استفاده از روش‌های سنتی در صادرات، قیمت بالای فرش، پراکندگی کارگاه‌های تولید فرش، کوچک

برشمرده‌اند. مصطفی (۱۶)، مشکلات صنایع دستی کشور اردن را فقدان گواهی و علامت تجاری خاص، فقدان یک مرکز تحقیقی برای راهنمایی صنعتگران برای طراحی صنایع دستی و فقدان فعالیت‌های تبلیغی، قیمت بالای صنایع دستی محلی به دلیل کمیت پایین تولید، مدیریت ضعیف و فقدان مهارت قیمت‌گذاری صحیح، عدم آگاهی فروشندگان از قوانین حاکم بر فروش صنایع دستی، فقدان نظارت بر اجرای قوانین، فقدان اطلاعات مورد نیاز برای تجزیه و تحلیل بازار و خلاءهای آموزشی ذکر کرده است. مک کرد (۱۴)، نقاط ضعف فرش افغانستان را مواردی چون تولید خانگی فرش و مشکل نظارت و رعایت استانداردهای کیفی در تولید آن، کمبود امکانات برش و شستشوی فرش، از دست دادن بازارهای فرش در رقابت با سایر کشورهای همسایه به دلیل جنگ، از بین رفتن صنعت پشم و افزایش استفاده از پشم‌های وارداتی و در نتیجه افزایش قیمت فرش و هزینه بالای حمل و نقل ذکر کرده است.

با توجه به اهمیت صنعت فرش دستباف در تنوع بخشی به اقتصاد روستایی مناطق ترکمن‌نشین و محدودیت فرصت‌های اشتغال در بخش کشاورزی و نقش اقتصادی فرش دستباف در زندگی خانواده‌های ترکمن و به خصوص زنان، بررسی عوامل بازدارنده تولید فرش دستباف ترکمن از دیدگاه بافندگان زن روستایی می‌تواند زمینه‌ساز آشنایی و آگاهی برنامه‌ریزان و سیاستگذاران ملی و منطقه‌ای با درجه اهمیت و اولویت هر یک از عوامل بازدارنده تولید و برنامه‌ریزی با دید واقع‌بینانه در راستای رفع آنها باشد. بر این اساس تحقیق حاضر با هدف شناسایی عوامل بازدارنده تولید فرش دستباف ترکمن از دیدگاه بافندگان زن روستایی انجام شد.

مواد و روش‌ها

این تحقیق توصیفی و از نوع پیمایشی و جامعه آماری تحقیق کلیه بافندگان فرش ترکمن در دهستان آق‌آباد از بخش مرکزی شهرستان گنبد کاووس بودند. نمونه‌گیری از جمعیت موردنظر به روش تصادفی چندمرحله‌ای انجام شد، بدین ترتیب که از بین ۲۸ روستای این دهستان، ۱۰ روستا به طور تصادفی انتخاب و در هر روستا نمونه موردنظر (بافنده زن فرش ترکمن) به نسبت جمعیت بافندگان آن روستا به طور تصادفی انتخاب شد. با توجه به این که در این دهستان، در مجموع ۱۲۰ نفر بافنده زن وجود داشت، با استفاده از جدول کرجسی و مورگان (۱۲)، ۹۵ نفر از آنان به عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. ابزار تحقیق پرسشنامه‌ای بود که روایی محتوایی و ظاهری آن با استفاده از نظرات متخصصان بعد از چندمرحله اصلاح و بازنگری به دست آمد. همچنین، پیش‌آزمون جهت تعیین اعتبار پرسشنامه در خارج از منطقه جغرافیایی تحقیق انجام گرفت و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ به دست آمد. دیدگاه بافندگان در مورد بازدارنده‌های تولید فرش دستباف ترکمن در قالب ۵۸ گویه از طریق طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای (خیلی‌زیاد تا خیلی‌کم) مورد سوال قرار گرفت. بخش دیگری از پرسشنامه به ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای

و غیرتجاری بودن کارگاه‌ها و قدیمی بودن آن‌ها ذکر کرده‌اند. لطیفی و همکاران (۱۳) مشکلات زنان قالیباف روستایی را بیشتر دارای ماهیت اقتصادی، مالی، بهداشتی، آموزشی، اجتماعی، فرهنگی، فردی و حمایتی می‌دانند. رضوانی و همکاران (۲۳) در مطالعه خود علت رکود صنعت قالی‌بافی در روستاهای شهرستان ملایر را گرایش خانواده‌های روستایی به شیوه و فرهنگ زندگی شهرنشینی و ناهمخوانی آن با شیوه زندگی و معیشت سنتی در روستا و عدم تمایل جوانان و به ویژه دختران جوان روستایی به صنعت قالی‌بافی و یادگیری مهارت‌های آن ذکر کرده‌اند. نتایج مطالعه برخورداری و همکاران (۵) و طاهری و گل بابایی (۲۹) نشان داد تماس قالی‌بافان با گرد و غبار یک عامل خطرناک در این شغل است. همچنین مطالعه سالک زمانی و همکاران (۲۴) نشان داد اختلال‌های تراکم استخوانی از مشکلات شایع قالی‌بافان است. نتایج مطالعه نیک‌پی و همکاران (۱۹) نشان داد با وجود جوان بودن و سابقه کار نسبتاً پایین قالی‌بافان، به واسطه نامناسب بودن مکان کار و شدت روشنایی، اغلب کارگران مبتلا به بیماری‌های چشمی هستند. چوبینه و همکاران (۶) نیز آسیب‌های زیاد به ستون فقرات، گردن و پای بافندگان فرش در نتیجه ساعت‌ها کار بر روی دار قالی را گزارش کرده‌اند.

سیرواستاوا و گوسوامی (۲۸)، قوس (۹)، جادهاو (۱۰)، منون (۱۵)، نارزازی (۱۸)، شارما و یادو (۲۷) و سروامانگالا (۲۵)، مشکلات صنعت فرش هند را شامل فقدان فرهنگ ارتقا فناوری، خلاء وجودی کارگران با کیفیت و آموزش دیده، عدم وجود فرصت‌های مهارت‌آموزی کارگران، مشکلات مربوط به تأمین نیروی برق و حمل و نقل، کیفیت پایین فرش تولیدی در مقایسه با کشورهای رقیب، بی‌سوادی بافندگان، عدم توان مالی کافی، روش‌های تولید سنتی، کیفیت پایین مواد خام، عدم تعامل مناسب بین تولیدکننده و مشتری، اطلاعات نادرست در مورد بازار، عدم دسترسی بافندگان به بازارهای آنلاین، فقدان تشکلهای تولیدی فرش و حمایت ناکافی دولت‌های محلی و مرکزی و فقدان علاقه نسل جدید به ادامه کار والدین دانسته‌اند. همچنین، احمد خان و امیر (۱)، در مطالعه خود بی‌سوادی و عدم اطلاعات کافی در مورد بازار و فقر را عامل ورود دلالان به صنعت فرش و خرید محصولات به قیمت پایین ذکر کرده‌اند. وانی و جایسوال (۳۱) عوامل آسیب‌رسان به سلامت بافندگان فرش را متنوع دانسته و آن را به بنیه اقتصادی ضعیف آنان، ساعت‌های متمادی کار در حالت ایستاده و طراحی محیط کار نسبت داده‌اند. ردزوان و عارف (۲۲) موانع صنایع دستی در مالزی را به عرضه و تقاضا مربوط دانسته و اردوگان و ازگن (۷) مهم‌ترین مشکلات فرش دستباف ترکیه را مواردی چون طرح‌های بافت فرش مربوط به نقاط خارج از منطقه بومی، کاهش کیفیت رنگ، نخ و بافت، تغییر در رنگ، نقوش و الگو، الگوهای آماده شده توسط افراد غیرماهر، کاهش در کمیت فرش‌های دستباف، تولید فرش بدون رعایت استانداردهای توصیه شده، مشکلات تبلیغات و ارتقای محصول شامل عدم موفقیت در توسعه یک علامت تجاری شناخته‌شده و فقدان یک سازوکار نظارت مؤثر

تسویق کننده اکثر پاسخ‌گویان در زمینه اشتغال به کار بافندگی فرش، کسب درآمد (۷۱/۶ درصد) و سپس علاقه شخصی (۵۶/۸ درصد)، بوده و همه آنان اعضای خانواده خود را مهم‌ترین منبع آموزش بافت فرش به خود معرفی کرده‌اند. اکثر پاسخ‌گویان (۶۷/۴ درصد) دارای فضایی مستقل برای بافت فرش بوده و بیشتر آنان (۷۵/۸ درصد)، تحت پوشش بیمه هستند. اکثر پاسخ‌گویان (۹۵/۸ درصد) از هیچ‌گونه تسهیلات بانکی برای بافت فرش استفاده نکرده است. مهم‌ترین منبع تهیه مواد اولیه مورد نیاز اکثر آنان (۸۵/۳ درصد)، واسطه‌ها و دلال‌ها بوده، در عین حال اکثر آنان (۹۴/۷ درصد)، مهم‌ترین منبع حمایت مالی خود را نیز این گروه معرفی کرده و تمامی آنان فرش تولیدی خود را به این گروه می‌فروشند.

ب) تحلیل عاملی بازدارنده‌های کسب و کارهای تولید فرش دستباف ترکمن

در این تحقیق، به منظور شناسایی و دسته‌بندی عامل‌ها و تعیین میزان واریانس تبیین شده توسط هر یک از متغیرهای مرتبط با بازدارنده‌های تولید فرش ترکمن در قالب عامل‌های دسته‌بندی شده، از تحلیل عاملی استفاده شد. مقدار KMO برابر ۰/۶۵ و میزان آزمون بارتلت برابر ۴۰۷۲/۰۰۲ به دست آمد که در سطح یک درصد معنی‌دار بود و نشان‌دهنده مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل عاملی بود. برای تعیین تعداد عوامل، عواملی مورد پذیرش قرار گرفت که مقدار ویژه آن‌ها از یک بزرگ‌تر بود در نتیجه همان‌گونه که در جدول ۱ مشاهده می‌شود تعداد ۱۰ عامل که مقدار ویژه آن‌ها از یک بزرگ‌تر بود، استخراج گردیدند. عامل اول بیشترین سهم (۲۱/۲۴۶ درصد) و عامل دهم کمترین سهم (۲/۵۱۴ درصد) را در تبیین واریانس کل متغیرها دارند. تمامی عوامل نامبرده در مجموع ۶۶/۳۲۶ درصد از واریانس کل متغیرها را تبیین کردند و به خود اختصاص دادند.

بافت‌نگان بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با توجه به سوالات و اهداف تحقیق و سطوح سنجش متغیرها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی چون میانگین، واریانس، انحراف معیار، فراوانی و درصد و روش‌های آمار استنباطی چون تحلیل عاملی با رویکرد اکتشافی انجام شد. این تحلیل به منظور شناسایی و دسته‌بندی عامل‌ها و تعیین میزان واریانس تبیین شده توسط هریک از متغیرهای مرتبط انجام می‌شود. به منظور تعیین مناسب بودن داده‌ها برای تحلیل از ضریب KMO و آزمون بارتلت و برای تعیین تعداد عوامل، بر اساس ملاک کیسر عمل می‌شود و عواملی مورد پذیرش قرار می‌گیرند که مقدار ویژه آن‌ها به طور قابل ملاحظه‌ای از یک بزرگ‌تر باشد.

نتایج و بحث

الف) ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای پاسخ‌گویان

بر اساس نتایج تحقیق، میانگین سابقه قالی‌بافی پاسخ‌گویان بیش از ۲۰ سال و میانگین سن آنان حدود ۴۰ سال است. میانگین تعداد فرش و قالیچه تولیدی آنان در ۵ سال گذشته به ترتیب ۲ و ۵ تخته و پستی ۱ جفت بوده است. میانگین درآمد حاصل از تولید فرش، پستی و قالیچه تولیدی آنان در ۳ سال گذشته، به ترتیب ۵۳۸، ۱۸۷ و ۶۸۶ هزار تومان بوده است. محل تولد تمام پاسخ‌گویان روستا بوده و اکثر آنان (۶۲/۱ درصد) شغل اصلی خود را قالی‌بافی معرفی کرده و فرش، پستی و قالیچه، از مهم‌ترین محصولات تولیدی آنان است. مهم‌ترین انگیزه بافت فرش بیشتر پاسخ‌گویان (۹۲/۶ درصد)، کمک به اقتصاد خانواده بوده است. اکثر پاسخ‌گویان (۶۳/۲ درصد)، به بیماری‌های جسمی ناشی از بافت قالی مبتلا هستند. نوع دار قالی مورد استفاده اکثر پاسخ‌گویان (۸۹/۵ درصد) از نوع افقی و اکثر آنان (۵۸/۹ درصد) دارای دار قالی شخصی هستند. مهم‌ترین عامل

جدول ۱- عوامل استخراج‌شده با مقدار ویژه، درصد واریانس و واریانس تجمعی

Table 1. Factors, Initial Eigenvalues, % of Variance, % of Cumulative

عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	فراوانی تجمعی درصد واریانس مقدار ویژه
۱	۱۲/۳۲۲	۲۱/۲۴۶	۲۱/۲۴۶
۲	۶/۵۶۳	۱۱/۳۱۶	۳۲/۵۶۱
۳	۵/۲۹۲	۹/۱۲۴	۴۱/۶۸۵
۴	۳/۱۷۵	۵/۴۷۴	۴۷/۱۵۹
۵	۲/۲۵۷	۳/۸۹۲	۵۱/۰۵۱
۶	۲/۱۸۶	۳/۷۷	۵۴/۸۲
۷	۱/۸۵۶	۳/۲	۵۸/۰۲۱
۸	۱/۷۴۵	۳/۰۰۹	۶۱/۰۲۹
۹	۱/۶۱۴	۲/۷۸۲	۶۳/۸۱۲
۱۰	۱/۴۵۸	۲/۵۱۴	۶۶/۳۲۶

عامل به گونه‌ای بود که تحت عنوان "بازدارنده‌های سیاستی و عملیاتی" نام‌گذاری شده است. در این مورد می‌توان گفت عدم ثبات سیاست‌های دولت در زمینه تولید و صادرات فرش دستباف ترکمن و خلاء وجودی اتحادیه بافندگان فرش ترکمن در کنار سرمایه ناکافی بافندگان، زمینه رجوع بافندگان به واسطه‌ها و دلالان را در بازار فرش فراهم می‌سازد که رقابت ناسالم آنان، به اعتبار فرش ترکمن ضربه می‌زند. علاوه بر این، بیماری‌های جسمانی غالب بافندگان و عدم پوشش

در نتیجه چرخش عاملی، متغیرهای مربوط به هر عامل به همراه بار عاملی آن‌ها مشخص می‌شود (جدول ۲). در نتیجه با توجه به ماهیت متغیرها، بازدارنده‌های تولید فرش ترکمن به شرح زیر نام‌گذاری شد. به طوری که در جدول (۱) مشاهده می‌شود مقدار ویژه عامل اول (۱۲/۳۲۲) از تمامی عوامل دیگر بیشتر بود و در مجموع ۲۱/۲۴۶ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد و لذا، بیشترین سهم را در تبیین متغیرها داشته است. طبیعت متغیرهای مربوط به این

عامل پنجم با مقدار ویژه ۲/۲۵۷، در مجموع ۳/۸۹۲ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد و با توجه به طبیعت متغیرهای تشکیل‌دهنده آن، تحت عنوان "بازدارنده های قانونی و بهداشت فردی" نام‌گذاری شد. وجود بازدارنده های قانونی چون مقررات حاکم در زمینه‌ی اخذ تسهیلات بانکی، بافندگان را که اغلب میزان سرمایه و نقدینگی اندکی دارند با مشکلات متعددی مواجه می‌سازد که راهکار مورد انتخاب آنان روی آوردن به واسطه‌ها و دلالتان و فروش فرش تولیدی به قیمت نازل به این گروه است. در زمینه‌ی بازدارنده‌های بهداشت فردی نیز ماهیت کار بافت فرش و عدم رعایت بهداشت فردی در کارگاه‌ها توسط بافندگان و عدم استفاده آنان از وسایلی چون ماسک، تغذیه نادرست و کمبود ویتامین‌ها، زمینه‌ساز ابتلا بافندگان به بیماری‌های مختلف می‌باشد. این نتیجه همسو با مطالعات وانی و جاسیوال (۳۱)، شارما و یادو (۲۷)، برخورداری و همکاران (۵)، طاهری و گل بابایی (۲۹)، نیک‌پی و همکاران (۱۹)، لطیفی و همکاران (۱۳)، چوبینه و همکاران (۶) و سالک زمانی و همکاران (۲۴) است.

عامل ششم، با مقدار ویژه عامل ۲/۱۸۶، در مجموع ۳/۷۷ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد و تحت عنوان "بازدارنده‌های بازاریابی" نام‌گذاری شد. ناتوانی فرش ترکمن برای رقابت با فرش‌های تولیدی در داخل و خارج کشور از موضوعات مهم است که با عواملی چون عدم انطباق ویژگی‌های فرش تولیدی با خواست، نیاز و ترجیحات مشتریان و خریداران، عدم به کارگیری اصول و مبانی علم بازاریابی، عدم توجه به آمیخته بازاریابی، عدم وجود کنسرسیوم تولیدی- صادراتی فرش، عدم توجه به برندسازی و پایین بودن کیفیت محصول در ارتباط است. این نتیجه همسو با یافته‌های صحت و فرجلو مطلق (۲۶) و امیری عقداپی و زارع زردینی (۲) است.

عامل هفتم، با مقدار ویژه برابر با ۱/۸۵۶، در مجموع ۳/۲ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد. طبیعت متغیرهای این عامل باعث نام‌گذاری آن تحت عنوان "بازدارنده‌های فنی و انگیزشی" شد. در واقع، سطح پایین فنون و روش‌های مورد استفاده بافندگان فرش، زمینه‌ساز نوعی عقب‌ماندگی فنی در تولید فرش دستباف است که یکی از نتایج آن ضعف خلاقیت و نوآوری در طرح، رنگ و نقشه فرش است که در کنار عدم آشنایی بافندگان با شیوه‌ها و فنون علمی رقابت در بازار باعث کاهش تقاضا برای فرش تولیدی در بازار و در نتیجه کاهش قیمت آن می‌شود. علاوه بر این قیمت پایین فرش ترکمن در مقایسه با زحمت بافت آن در کنار کاهش تمایل مشتریان به استفاده از فرش ترکمن و جایگزینی آن با فرش ماشینی، انگیزه‌ی بافندگان را برای ادامه‌ی کار در این صنعت ضعیف می‌سازد. این یافته همسو با یافته‌های مصطفی (۱۶) و صحت و فرجلو مطلق (۲۶) است.

عامل هشتم با مقدار ویژه برابر با ۱/۷۴۵، در مجموع ۳/۰۰۹ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد و با

مناسب بیمه‌ای، به افزایش هزینه‌های درمانی آنان انجامیده و با توجه به وضعیت نامناسب مالی، عاملی در جهت خروج آنان از گردونه تولید فرش دستباف است. همچنین، عدم سرکشی مناسب کارشناسان به کارگاه‌های تولید فرش و ناکافی بودن تحقیقات علمی، خدمات آموزشی، ترویجی، تبلیغی، مشاوره‌ای فنی و نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های معرفی فرش ترکمن، زمینه‌ساز عدم آشنایی بافندگان با فناوری‌ها و یافته‌های نوین بافت فرش و اعتلای این هنر است. نتایج این بخش از تحقیق در مطالعات متعددی چون لطیفی و همکاران (۱۳)، صحت و فرجلو مطلق (۲۶)، جادهاو (۱۰)، منون (۱۵) و اردوگان و ازگن (۷) نیز تأیید شده است.

عامل دوم با مقدار ویژه ۶/۵۶۳، در مجموع ۱۱/۳۱۶ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد. این عامل با توجه به متغیرهای آن تحت عنوان "بازدارنده‌های فردی" نام‌گذاری شد. شکی نیست سطح پایین تحصیلات بافندگان فرش ترکمن و عدم علاقه دختران جوان ترکمن به اشتغال در زمینه بافت فرش به عنوان مانعی در زمینه آشنایی آنان با روش‌ها و فنون تبلیغاتی جدید و تداوم استفاده آنان از شیوه های سنتی بازاریابی و بازاریاسانی محصول تلقی می‌شود. علاوه بر این کم‌رنگ شدن فرهنگ کار جمعی و یاریگری در بافت فرش بین بافندگان، زمینه افزایش اتکای آنان به عامل بیرونی هم‌چون دولت را برای حل مشکلاتشان فراهم می‌سازد. یافته‌های این بخش همسو با یافته‌های شارما و یادو (۲۷)، جادهاو (۱۰)، منون (۱۵)، احمد خان و امیر (۱)، صحت و فرجلو مطلق (۲۶) و لطیفی و همکاران (۱۳) است.

عامل سوم با مقدار ویژه ۵/۲۹۲، در مجموع ۹/۱۲۴ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد که با توجه به طبیعت متغیرهای تشکیل‌دهنده، تحت عنوان "بازدارنده‌های فرهنگی" نام‌گذاری شد. عدم اعتماد کافی بافندگان به توانایی‌ها و توانمندی‌های خود می‌تواند منجر به عدم بروز خلاقیت و ابتکار در آن‌ها شود که خود به‌طور مستقیم به خود بافندگان و ویژگی‌های رفتاری آنان مربوط است. البته تأثیر محیط و نوع نگرش جامعه به شغل بافندگان نیز در این زمینه دارای اهمیت است. در چنین فضایی سطح خودباوری و اعتماد به نفس بافندگان تا حدود زیادی کاهش یافته و انگیزه‌ی موفقیت و میل به پیشرفت در آنان از بین می‌رود. یافته‌های این بخش همسو با یافته‌های شارما و یادو (۲۶) و صحت و فرجلو مطلق (۲۷) است.

عامل چهارم با مقدار ویژه ۳/۱۷۵، در مجموع ۵/۴۷۴ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد و با توجه به متغیرهای تشکیل‌دهنده آن تحت عنوان "بازدارنده‌های حمایتی" نام‌گذاری شد. در واقع وجود این بازدارنده موجب محرومیت فرد بافنده از ایجاد یک محیط روحی و روانی مناسب و تأمین امکانات و مواد اولیه مورد نیاز برای بافت فرش می‌شود که نتیجه آن عدم تنوع و نوآوری در بافت فرش متناسب با سلیقه مشتریان است. این نتیجه در مطالعات شارما و یادو (۲۷)، صحت و فرجلو مطلق (۲۶) و لطیفی و همکاران (۱۳) نیز تأیید شده است.

این یافته را مورد تأکید قرار داده‌اند. با توجه به یافته‌های تحقیق پیشنهادهای زیر قابل ارایه است:

- حفظ و توسعه بازارهای صادراتی و ایجاد ثبات در سیاست‌ها، قوانین و رویه‌ها در زمینه تولید و صادرات فرش و به ویژه فرش دستباف ترکمن مورد توجه جدی قرار گیرد.
- با توجه به این که وجود واسطه‌ها و دلالان در بازار فرش ترکمن، زمینه‌ساز فروش دسترنج بافندگان به قیمت نازل و غیرواقعی آن است توصیه می‌شود حمایت‌های دولتی در قالب اعطای تسهیلات کم‌بهره به بافندگان و بدون مقررات دست و پاگیر بر مبنای همکاری سه‌جانبه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و نظام بانکی انجام پذیرد.
- چتر بیمه‌ای بافندگان با ارایه خدمات پزشکی متنوع، مورد توجه قرار گیرد.
- حمایت‌های لازم در زمینه ایجاد و تقویت تشکلهایی چون اتحادیه بافندگان فرش ترکمن و بسترهای ایجاد مرکز تحقیقات فرش ترکمن در استان گلستان با اهدافی چون انجام تحقیقات علمی، حفظ دانش بومی، ارایه طرح‌هایی مطابق با سلیقه بازارهای مختلف همراه با تنوع و نوآوری و بدون خدشه به اصالت طرح فرش ترکمن و ثبت جهانی طرح‌ها مورد توجه جدی قرار گیرد.
- با اتخاذ سیاست‌های مناسب حمایتی برای تولیدکنندگان، تجار و صادرکنندگان، بسترسازی لازم برای صادرات فرش ترکمن مورد توجه قرار گیرد.
- با توجه به بروز بیماری‌های مختلف ناشی از بافت فرش در بین بافندگان زن، لازم است بر مبنای همکاری بین سازمان استاندارد، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، لازم است علاوه بر سرکشی و نظارت بر وضعیت بهداشت کارگاه‌ها و اماکن قالی‌بافی، استانداردهای بهداشتی لازم برای اماکن نامبرده تدوین و اجرایی شود.
- برگزاری دوره‌های آموزشی بافت فرش ترکمن با استفاده از استادکاران ماهر به‌ویژه برای دختران جوان مدنظر قرار گیرد. در این مورد برگزاری دوره‌های آموزش فنی و حرفه‌ای، ایجاد و تقویت رشته آموزشی فرش ترکمن در مدارس فنی و حرفه‌ای و مراکز آموزش عالی علمی- کاربردی با تأکید بر مباحث فنی بافت فرش و آموزش مهارت‌های کارآفرینانه چون آشنایی بافندگان با شیوه‌ها و فنون علمی رقابت در بازار، صادرات، بازاریابی و فنون تبلیغاتی همراه با برگزاری نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های فرش ترکمن در نقاط مختلف کشور پیشنهاد می‌شود.
- تهیه و پخش برنامه‌های تبلیغی از طریق صدا و سیما و چاپ مطالب مرتبط با فرش ترکمن در روزنامه‌ها و جراید سطوح ملی و محلی مورد توجه قرار گیرد.

توجه به ماهیت متغیرهای آن تحت عنوان "بازدارنده‌های اقتصادی" نام‌گذاری شد. در این مورد عدم تمایل نسل جوان امروزی به یادگیری بافت فرش، کم رنگ شدن فرهنگ یاریگری در بافت فرش و فقدان نیروی کار بافنده زمینه‌ای را برای اجبار خانواده‌ها برای به خدمت گرفتن نیروی کمکی ماهر بافت فرش با دستمزد بالا را فراهم می‌سازد که نتیجه‌ی آن افزایش هزینه‌های تولید فرش است. در نتیجه، می‌توان انتظار داشت با افزایش هزینه‌های تولید، قیمت فرش نیز افزایش یابد. نتیجه‌ی افزایش قیمت فرش نیز عدم وجود انگیزه‌ی کافی در مشتری برای اختصاص بخشی از درآمد خود به خرید فرش دستباف ترکمن و ترجیح وی برای خرید فرش‌های رقیب دارای با قیمت پایین‌تر است. این یافته در مطالعات رضوانی و همکاران (۲۳)، لطیفی و همکاران (۱۳)، سیرواستاوا و گوسوامی (۲۸)، قوس (۹)، شارما و یادو (۲۷)، نارزاری (۱۸)، سروامانگالا (۲۵)، جاده‌او (۱۰)، منون (۱۵) و مک کرد (۱۴) نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

عامل نهم، با مقدار ویژه عامل ۱/۶۱۴، در مجموع ۲/۷۸۳ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد و تحت عنوان "بازدارنده‌های قیمتی" نام‌گذاری شد. وجود بازدارنده قیمتی چون نوسان زیاد قیمت فرش ترکمن خود در ارتباط نزدیک با افزایش قیمت مواد اولیه، نهاده‌ها و تجهیزات بافت فرش قرار دارد که این افزایش نیز به عواملی چون افزایش جهانی قیمت مواد اولیه، نهاده‌ها و تجهیزات بافت فرش، خلاء وجودی تشکلهای بافندگان، عدم حمایت مناسب دولت و وجود دلالان بستگی دارد که مورد تأکید شارما و یادو (۲۷)، نارزاری (۱۸)، سروامانگالا (۲۵)، احمد خان و امیر (۱)، ردزون و عارف (۲۲) و مک کرد (۱۴) می‌باشد.

در نهایت، متغیرهایی که در عامل دهم قرار گرفتند با توجه به طبیعت آن‌ها، تحت عنوان "بازدارنده‌های نهادی و بهداشت شغلی" نام‌گذاری شد. مقدار ویژه عامل مذکور برابر با ۱/۴۵۸ و در مجموع ۲/۵۱۴ درصد از واریانس کل متغیرها را به خود اختصاص داد. بازدارنده‌های بهداشت شغلی تولید فرش ترکمن، بخشی به استفاده غالب بافندگان ترکمن از دارهای افقی مربوط است که بیشتر از جنس چوب و فاقد تکیه‌گاه و پدال می‌باشند که نتیجه‌ی استفاده از آن، تغییر شکل ستون فقرات، تغییر شکل استخوان‌های زانو، ورم مفاصل پا، ورم کردن مفاصل انگشتان و لرزش دست است و بخشی دیگر به ساعت‌های طولانی کار، تاریک و مرطوب بودن کارگاه، عدم تجهیز کارگاه به هواکش، مجزا نبودن کارگاه از اتاق‌های نشیمن، محروم بودن بافندگان از تابش آفتاب و وجود ذرات گرد و غبار مربوط است که زمینه‌ساز ابتلا بافندگان به بیماری‌هایی چون سیاه‌زخم، ناراحتی‌های پوستی، ریوی، اختلالات بینایی، مسمومیت و نرمی استخوان می‌باشد. محققان دیگر چون برخورداری و همکاران (۵)، طاهری و گل بابایی (۲۹)، سالک زمانی و همکاران (۲۴)، نیک پی و همکاران (۱۹) و چوبینه و همکاران (۶) نیز در مطالعات خود

جدول ۲- متغیرهای مربوط به هریک از عوامل و میزان ضرایب به دست آمده از ماتریس دوران یافته

Table 2. Variables associated with each factor and coefficients obtained from the rotated matrix

نام عامل	بار عاملی	گویه‌ها
بازدارنده‌های سیاستی و عملیاتی	۰/۵۹۴	عدم ثبات سیاست‌های دولت در زمینه تولید فرش دستباف ترکمن
	۰/۵۸۱	کمبود تقدیر و نداشتن سرمایه کافی زنان قالی‌باف
	۰/۸۳۶	عدم پوشش مناسب بیمه برای بافندگان فرش ترکمن
	۰/۶۵۱	وجود واسطه‌ها و دلالان در بازار فرش ترکمن
	۰/۶۹۵	عدم سرکشی و مراجعه کارشناسان فرهنگی به بافندگان و تقدیر از آنها
	۰/۹۱۱	کمبود خدمات مشاوره‌ای فنی به بافندگان فرش ترکمن توسط استادکاران ماهر
	۰/۸۲۴	ناکافی بودن برنامه آموزشی و ترویجی برای بافندگان فرش ترکمن
	۰/۸۰۶	عدم برگزاری نمایشگاه‌ها و جشنواره‌ها برای معرفی فرش ترکمن در داخل و خارج از کشور
	۰/۵۹۸	نبود بهداشت مناسب در مکان‌های بافت فرش
	۰/۷۶۱	عدم وجود تشکل و اتحادیه بافندگان فرش ترکمن در منطقه
بازدارنده‌های فرهنگی	۰/۶۲۱	عدم وجود تحقیقات علمی کافی در زمینه فرش ترکمن
	۰/۶۲۵	عدم وجود یک سیاست مشخص در زمینه صادرات فرش ترکمن
	۰/۶۰۷	عدم وجود برنامه تبلیغی برای فرش ترکمن در رسانه‌های ارتباط جمعی مثل رادیو، تلویزیون و...
	۰/۵۷۴	رقابت ناسالم دلالان و واسطه‌های فرش ترکمن در بازار و در نتیجه ضربه به اعتبار آن
	۰/۵۶۶	سطح پایین تحصیلات بافندگان فرش ترکمن
	۰/۵۲۸	اتکای بیش از حد بافندگان فرش ترکمن به دولت برای حل مشکلاتشان به جای اتکا به توانمندی خود
	۰/۷۳۴	عدم علاقه نسل جوان به کار در زمینه فرش دستباف ترکمن
	۰/۷۸۷	کم رنگ شدن فرهنگ کار جمعی و یاریگری در بافت فرش ترکمن بین بافندگان محلی
	۰/۷۹۱	استقرار نامناسب محل‌های بافت فرش ترکمن در منطقه و در نتیجه دوری آنها از بازار مصرف
	۰/۵۸۴	عدم توزیع مناسب فرش ترکمن در بازار مصرف به دلیل استفاده بافندگان از شیوه‌های سنتی بازاریابی
بازدارنده‌های حمایتی	۰/۶۶۸	عدم آشنایی بافندگان فرش ترکمن با روش‌ها و فنون تبلیغاتی جدید برای جلب مشتری و فروش
	۰/۸۵۸	نگرش منفی جامعه به کار تولید فرش ترکمن
	۰/۸۷۴	عدم اعتماد کافی بافندگان به توانایی‌ها و توانمندی‌های خود در زمینه بافت فرش
	۰/۵۵۵	نبود ابتکار و خلاقیت در بین بافندگان فرش ترکمن
	۰/۷۵۲	عدم دسترسی مناسب بافندگان به مواد اولیه بافت فرش (نخ و پشم و...)
	۰/۸۳۵	عدم همکاری مناسب اعضای خانواده با بافندگان
	۰/۷۷۴	عدم وجود تنوع و نوآوری در طرح‌های بافت فرش ترکمن با توجه به سلیقه مشتریان
	۰/۶۴۱	مقررات دست و پاگیر مربوط به گرفتن تسهیلات بانکی (وام) برای بافندگان
	۰/۸۳۷	بیماری‌های مختلف ناشی از بافت فرش در بین بافندگان زن
	۰/۶۱۳	ناتوانی فرش ترکمن برای رقابت با فرش‌های تولیدی در سایر استانها
بازدارنده‌های قانونی و بهداشت فردی	۰/۷۴۸	ناتوانی فرش ترکمن برای رقابت با فرش‌های تولیدی در سایر کشورها از نظر صادرات
	۰/۶۲۲	قیمت پایین فرش ترکمن و عدم وجود صرفه تولید برای بافندگان
	۰/۷۸۱	سطح پایین فنون و روش‌های بافت مورد استفاده توسط بافندگان
	۰/۶۸۶	عدم آشنایی بافندگان با شیوه‌ها و فنون علمی رقابت با سایر رقبا در بازار
	۰/۵۰۱	تمایل اقوام ترکمن به خصوص نسل جدید به استفاده از فرش ماشینی به جای فرش ترکمن
	۰/۵۹۹	خطرگریزی بافندگان فرش و عدم تمایل آنها به خطر کردن در کار بافت فرش و ترس آنها از شکست
	۰/۶۶۱	بالا بودن هزینه‌های کمک بافندگان تولید فرش ترکمن
	۰/۷۹۱	قدرت پایین اقتصادی مشتری و در نتیجه عدم اختصاص بخشی از درآمد خود به خرید فرش ترکمن
	۰/۷۲۵	نوسان زیاد قیمت فرش ترکمن در بازار
	۰/۸۰۷	قیمت بالای مواد اولیه، نهاده‌ها و تجهیزات بافت فرش و در نتیجه بالا رفتن هزینه تولید فرش
بازدارنده‌های قیمتی	۰/۷۷۴	استفاده از دارهای افقی و عدم جایگزینی آن با دارهای عمودی
	۰/۶۲۱	نبود بهداشت مناسب در مکان‌های بافت فرش
	۰/۵۲۹	نداشتن وثیقه و ضامن برای گرفتن وام بانکی برای بافت فرش از سوی بافندگان

منابع

- Ahmad Khan, W. and Z. Amir. 2013. Study of handicraft marketing strategies of artisans in Uttar Pradesh and its implications. *Research Journal of Management Sciences*, 2(2): 23-26.
- Amiri Aghdaie, F. and H. Zarezardeini. 2012. A SWOT analysis of Persian handmade carpet exports. *International Journal of Business and Management*, 7(2): 243-251.
- Ataie, A. and A. Moruchekkhurti. 2013. An investigating on carpet handmade industry in Iran and its challenges. Islamic council majlis research center, report no. 13019, 30 pp (In Persian).
- Asayesh, N. and M. Faraji. 2008. An investigating on carpet production system and distribution system to provide the right solution relying on conversion pressure system to tensile system. *Goljam*, 11: 41-56 (In Persian).
- Barkhordari, A., R. Amini Gandomani, M.J. Zare, J. Zavarreza and M. Mirzaie. 2012. Evaluation of total dust exposure carpet weavers and relationship with lung function parameters. *Quarterly Journal of Yazd School of Public Health*, 12(3): 59-68 (In Persian).

6. Choobineh, A.R., M. Hosseini, M.A. Mohammadali Lahmi, R. Khani Jazani and H. Shahnavaz. 2007. Musculoskeletal problems in Iranian hand-woven carpet industry: Guidelines for workstation design. *Applied Ergonomics*, 38: 617-624.
7. Erdogan, Z. and O. Ozgen. 2006. Sustainability of handwoven carpets in Turkey, problems and solution proposals in relation to standards and market issues, Textile society of America, 10th Biennial Symposium, Toronto, Ontario, 6 pp.
8. Esfandiari, A., Gh. Tajpoori and A.R. Pakzad. 2010. An investigating on Factor affecting on exportive production of Turkman handmade carpet. *Golgam*, 17: 71-84 (In Persian).
9. Ghouse, S.M. 2012. Indian handicraft industry: problems and strategies. *International Journal of Management Research and Review*, 2(7): 1183-1199.
10. Jadhav, Sh. 2015. Indian handicrafts: Growing or depleting? *IOSR Journal of Business and Management*, 2: 7-13.
11. Iran National Carpet Center. 2014. About 70 thousand carpet weavers are active in Golestan Province. Available on: <http://www.irancarpets.ir> (In Persian).
12. Krejcie, R.V. and D.W. Morgan. 1970. Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30: 607-610.
13. Latifi, S., H. Sadi and H. Shabanali Fami. 2013. Factor analysis of rural carpet weaver's women problems. *Journal of Woman and Society*, 4(1): 29-51 (In Persian).
14. McCord, M.T. 2007. An analysis of business opportunities within Afghanistan's carpet sector. OM, CCE, CEO, McCord Group, 20 pp.
15. Menon, V. 1999. Cooperative handicraft marketing and their problems. Department of Commerce & Management Studies, University of Calicut, India, 77 pp.
16. Mustafa, M. 2011. Potential of sustaining handicrafts as a tourism product in Jordan. *International Journal of Business and Social Science*, 2(2): 145-152.
17. Nahid, A. 2008. Turkman handmade carpet, challenges and Solutions. Scientific and Research Centers of Iran Carpet, 8p, Available on: <http://rugart.org> (In Persian).
18. Narzary, J. 2012. Marketing problems and prospects of handloom and handicrafts industry in B.T.A.D. *Global Research Methodology Journal*, 2: 1-8.
19. Nikpey, A., M. Khalaj, Y. Yaghoobi Bazargani, Y. Gogirchegini and M. Ziaieha. 2009. The Study of Refractive Errors among Carpet Weavers in Rural Sephidehkesh of Qazvin. *Qom University of Medical Sciences Journal*, 6(3): 60-64 (In Persian).
20. Nikoo, K. 2016. Iran's carpet exports situational analysis. Marketing Assistant of Iran National Carpet Center, 11p. Available on: <http://incc.ir> (In Persian).
21. Papzan, A., F. Karamyan, M. Zhooldideh and M. Gholami. 2015. Identifying the attitude of agricultural students toward entrepreneurship. *Journal of Entrepreneurship Strategies in Agriculture*, 2(3): 1-8 (In Persian).
22. Redzuan, M. and F. Aref. 2011. Constraints and potentials of handicraft industry in underdeveloped region of Malaysia. *African Journal of Business Management*, 5(2): 256-260.
23. Rezvani, M., N. Bayat, A. Rastegar and A. Ghanbarinasab. 2012. Identify and analyze the factors affecting the industry downturn carpet weaving in rural areas (Case: Malayer County). *Geographical studies of arid regions Journal*, 3(11): 35-51 (In Persian).
24. Salekzamani, Y., M. Radmanesh, K. Shakoori, F. Eslamian, M. Akbarzade, H. Fallahpoor and Y. Hoshiar. 2009. Evaluation of bone mineral density in carpet weavers in Tabriz County. *Journal of Military Medical University, Iran*, 7(3): 208-216 (In Persian).
25. Sarvamangala, R. 2012. Challenges and opportunities for rural cottage and handicraft industries in India. *Indian Journal of Research*, 1(9): 1-9.
26. Sehat, S. and M. Farajloomotlagh. 2012. An investigating and diagnosing the Iran handmade carpet export. Accountig and management college. Allameh Tabatabaie University, 23 pp (In Persian).
27. Sharma, V. and Sh. Yadav. 2014. Rural cottage and handicraft industries in India: Challenges and opportunities. Proceeding of international conference on entrepreneurship, challenges, issues and practices, 4-5 March, Department of Management Studies Teerthanker Mahaveer Institute of Management & Technology Teerthanker Mahaveer University, Moradabad, India, 1-4.
28. Srivastava, S. and K.K. Goswami. 2007. Handmade Carpets: The Potential for Socio-economic Growth. *The Public Sector Innovation Journal*, 12(2): 1-20.
29. Taheri, Sh. and F. Golbabaie. 2012. The study of aerosol and bioaerosol in home carpet weaving workshops rural Isfahan. *Journal of Health System Research*, 6(2): 351-356 (In Persian).
30. Vahedi, M. and S. Mosavioon. 2014. Identifing difficulties of agricultural businesses in animal sub-sector of Ilam Township. *Journal of Entrepreneurship Strategies in Agriculture*, 2(3): 35-42 (In Persian).
31. Wani, Kh.A. and Y.K. Jaiswal. 2011. Occupational health risk factors in carpet industry: A review. *Asian Journal of Experimental Biological Sciences*, 2(1): 135-139.

Production Inhibitors of Turkmen Handmade Carpet Enterprises in Gonbad Kavos County

Mohammad Reza Mahboobi¹ and Ameneh Avarand²

1- Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Gorgan Agricultural Sciences and Natural Resources University, (Corresponding Author: mahboobi47@gmail.com)

2- Ph.D. Student, Agricultural Economics, Payame Noor University, Tehran center

Received: June 17, 2017

Accepted: November 6, 2017

Abstract

In recent years, Turkmen carpet as an important source of Turkmen families' income, faced with different challenges. This study aimed to identify Turkmen carpet production deterrents from viewpoint of rural women weavers, in Gonbad Kavos County, based on descriptive and survey research method. The target population in the study consisted all of women weavers in Aqabad rural district in central district of Gonbad Kavos County in Golestan province (N=120). Using random sampling, 95 of them were selected as research samples. Data gathered through a questionnaire and its validity was confirmed by expert's panel. The reliability analysis was conducted with Cronbach's alpha method and coefficient was 0.84. The factor analysis results showed about 66/326% of the variance of carpet production inhibitors can explain with ten factors: policy and operational, individual, cultural, supportive, legal and personal health, marketing, technical and motivational, economical, price and institutional and occupational health, respectively.

Keywords: Economical Inhibitor, Gonbad Kavos County, Rural Woman, Turkmen Carpet